

tatjuk: az embernevelés mennyiben, mi-
ben más, és több mint a pusztán »emberi
erőforrás« fejlesztése, azaz a munka-
erőképzés”. A szerző a reflektív para-
digmának külön alfejezetet szentel. A
neveléstudomány szintjén kimunkált
fogalom azonban még nem jellemzi a
pedagógiai praxist. Szabó László Tamás
vázolja a reflektivitás koncepcióját, az
(ön)reflexió eljárásának módjait,
melyek reményei szerint a tanárképzés
eszközrendszerét is gazdagíthatják. Meg-
ismertet azonban azokkal a szkeptikus
nézetekkel is, melyek a reflektivitás
lehetőségeivel kapcsolatban a nemzet-
közi szakirodalomban megjelentek. Ezzel
együtt, reméli, hogy a reflektív para-
digma, mint a pedagógiai gyakorlat el-
mélete, az iskolai gyakorlatban is meg-
valósul. Rendkívül érdekes témát taglal a
fejezet utolsó írása: az érték, értékrend
kérdését az iskola viszonylatában. Bo-
nyolult az érték és iskola viszonylatát
elemezni, már csak azért is, mert „mint
filozófiai kategória, és mint pedagógiai
kérdéskör másképpen vetődik föl” a
különböző iskolatípusokban (pl. feleke-
zeti, világi). Ma, amikor „értékválság-
ról”, „posztmodern elbizonytalanodásról”
szokás beszélni, a szerző arra hívja fel a
figyelmet, hogy a kutatások tanúsága
szerint a fiatalság értékorientációja sok-

kal bonyolultabb és összetettebb, mint
amit a gyakran használt szókapcsolatok
kifejezhetnek.

A kötet harmadik, záró fejezete a ta-
nárképzés kérdéseit tárgyalja, nemcsak
hazai, hanem európai vonatkozásban is,
sőt néhány, a volt szocialista tömbhöz
tartozott ország (Csehország, Észtország,
Lengyelország, Litvánia, Románia, Szlo-
váкия, Szlovénia) esetében erről még
részletesebben olvashatunk. Az
„euroharmonizáció” megsokszorozta
azokat a kihívásokat, amelyekkel a térség
országjaiban az oktatásnak szembe kell
néznie. Nem véletlen tehát, hogy a szerző
kitüntetett figyelmet szentel a tanárké-
zésnek. Ami rendkívül figyelemre méltó,
az a továbbképzés szükségességének
hangsúlyozása, a „tanártársadalom per-
manens szakmai és mentális karbantar-
tása”, valamint annak szükségessége,
hogy „az alapképzés és a továbbképzés
szerves egységet alkosson”.

A fentiekben csak néhány gondolatot
ragadtunk ki a gazdag tartalmú kötetből,
de úgy véljük, ez elegendő ahhoz, hogy
érdeklődéssel vegyék kézbe a tanár-
szakos hallgatók, a tanárok, a leendő
tanárokat oktatók, és nem utolsósorban
azok, akik a törvényhozás szintjén a
magyar oktatáspolitikát alakítják.

Hausmann Alice

Molnár Gábor: A hajléktalanok lelkiállapota

Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei Orvosi Krízis
Szolgálat kiadás, Budapest, 2008. 204 lap

Az év végéhez közeledve, karácsony-
táján a magazinokban, a televíziós műso-
rokban gyakorta szerepelnek a jótékony-
sági szervezetek különféle eseményei: a
szegény családok vagy intézetben nevel-

kedő gyermekek és hajléktalanok megse-
gítésére irányuló rendezvények. Termé-
zetesen leegyszerűsített a képlet, a rá-
szoruló-, jótékonykodó szerepekre, s nem
ritkán a politikai-, kulturális-, vagy gaz-

dasági elit őszintének induló, ám PR-akcióvá váló eseményeiről van szó. S még ez a történet kevésbé káros vonulata, riasztóbb a szegények és elesettek problémáinak kriminalizálása, az italozó, garázda vagy felelőtlen gyűjtogatókra fókuszáló botrány-újságírás.

Molnár Gábort felelős értelmiségiként, orvosként, társadalomtudósként már egy évtizede foglalkoztatja a hajléktalanok egyre növekvő társadalmi csoportja, s oly sok szánakozó vagy éppen megértően nyájaskodó megközelítés ellenében a társadalmi kérdések és egyéni életsorsok komplex elemzését valósította meg. Ehhez az orvosi, pszichiátriai és szociológiai ismeretek mellett gyakorlati tapasztalatokra volt szüksége, s nem utolsósorban az emberi kapcsolatok elkötelezett vállalására, melyet igen jól illusztrálhatunk a hajléktalanok művészi teljesítményeiről frottakkal. Az eredmény olyan tanulmánykötet lett, melyet a segítő szakemberek és főiskolai hallgatók kézikönyvként is használhatnak, de az érdeklődők, más szakmákban dolgozók is haszonnal forgathatják. A politikai döntéshozók számára pedig kifejezetten ajánlott olvasmány!

A könyv első részében a szerző a témához kapcsolódó alapfogalmakat értelmezi, amire azért is nagy szükség van, mivel elkoptatott és kiüresített kategóriák segítségével csakis közhelyes képek írhatók le. Az új, tudományosan megalapozott fogalmakat szélesebb értelmezési keretbe helyezi: a magyar lakosság egészségi állapotának és a szegénység problémakörének összefüggéseibe. Az, hogy az átlagéletkor alacsonyabb a sze-

gények körében általánosan ismert, Molnár Gábor azonban pontosan, adatokkal írja le azokat a környezeti tényezőket, melyek a hajléktalanság kialakulásához vezethetnek; a lélek betegségének megjelenését, a szenvedést, melyeket a „szélsőséges bizonytalanság” világában tapasztalt. Az elszigetelődés és a szorongás, a krónikus betegségek és az alkoholizmus, a lelki betegségek okai az egyes esetekben ugyan különbözőek lehetnek, a „társadalmi „kiilleszkedés” folyamata azonban nagyon hasonlóvá teszi sorsukat.

A szerző az adatok és saját tapasztalatai mellett izgalmas bizonyítékokat talál a hajléktalanok művészeti produkcióinak elemzése során. A képzőművészeti illusztráció a naiv festőktől a művészek reprodukcióinak bemutatásán át teljesen más dimenzióját tárja fel a hajléktalan létnek. Ez utóbbi téma egyébként akár egy külön kötet alapjául is szolgálhatna, melynek részletesebb kifejtése, több színes melléklettel kiegészülve, megítélésünk szerint széles körű érdeklődésre tarthatna számot. Külön figyelmet érdemelnek azok a fejtegetések, melyek az orvosok, pszichiáterek, szociális munkások és szociológusok számára kínálnak tájékoztató pontokat, új szociális és szolidaritási kapcsolatokat körvonalazva.

A téma részletesebb vizsgálatával a szerző egy, a hajléktalanságról szóló tankönyv elkészítését tűzhetné ki célul, melyet minden bizonnyal mind a szakma, mind a tudományos kiadók nagy érdeklődéssel fogadnának.

Csiha Tünde